

Невдаха
Анатолій Сергієнко

«Невдаха» – твір про двох закоханих, що перебувають у щасливому, здавалося б, шлюбі, з часом перетворюють своє життя на постійні докори й страждання, хоча кожен з них розуміє, що любов ще не згасла. Автор крок за кроком досліджує характер і психологічно вмотивовані вчинки людини, яка пройшла неабияку школу життя, в будь-яких ситуаціях залишається чесною, порядною, але вважає себе... невдахою. Чи справді головний герой твору Іван Цибрак є невдахою – про це судити читачеві.

Анатолій Сергієнко

Невдаха

1

– У тебе розум дитини, і не вистачає одної клепки, – казала моя колишня дружина. – У сорок років втратити таке місце роботи, кинути сім'ю, дитину, влаштуватись працювати сторожем Бог зна де, може людина тільки психічно ненормальна. Що в тебе гуляв вітер у голові в двадцять років, я знала, але не сподівалася, що в сорок він гулятиме іще дужче.

Звичайно, вона має рацію. Я згоджуючись, кивав головою, наступаючи лівою ногою на праву, намагаючись затулити розірвану шкарпетку, бо великий палець з жовтим не зрізаним нігтем визирав крізь ремінець босоніжка. Палець та роздерту шкарпетку я уздрів тоді, коли переступав поріг кабінету директора, і ще більше переполошився, побачивши у м'якому глибокому кріслі для відвідувачів Ольгу. Навіщо вона приїхала? І чому одна, без Іванки? За три дні донці сповниться чотирнадцять. Dorосла дівчинка, восьмикласниця. Довго метикував над подарунком. Їздив до міста, ретельно обстежив крамниці. Щось би імпордне купити, щоб здивувати і маму, і доню. Щоб зраділа Іванка, щоб сподобалося Ользі. Нехай знає, що у мене є смак і грошей для дитини не шкода. Хоча імпортним Ольгу тепер не дуже й здивуєш. Нарешті надібав на югославську сукенку. Терпляче відстояв довжелезну чергу. Підписав кольорову листівку з видом нашого пансіонату, привітавши Іванку з днем народження, спакував бандероль, і швиденько на пошту. Подарунок, виходить, одержали вчасно, бо й про адресу з листівки довідались. Вач, приїхала. Мабуть, встигла вже й перебалакати з директором. Мовляв, кого він у себе пригрів? Людину несерйозну, легковажну. Нехай, мені байдуже. Крапки над «і» розставлені, мости спалені, назад дороги нема!

Я допомагав хлопцям монтувати батареї водяного опалення в новому третьому корпусі, коли почув по селектору: директор терміново кличе до себе. Не сподівався, що мене чекає сюрприз, не встиг помити руки, перевдягнутися, підготуватись до зустрічі, а ще ця роздерта шкарпетка... Ольга подумає: не стежу за собою. Вона твердо впевнена – без неї пропаду, стану п'яничкою, опущусь на дно. Одне слово – без її опіки, без її пильної ока мене чекає доля пропашої людини. Приїхала перевірити, чи я вже на дні, чи ще

борсаюсь на поверхні. І Іванки не взяла, нащо доньці бачити, як татко тоне. Шкода, з Іванкою хотілося зустрітись.

У грудях боляче защеміло. Три місяці ми не бачились. Перед очима й досі той день, коли я з валізою в руках стояв у коридорі, а Іванка, притулившись до одвірка, жалісно дивилася на мене. Шморгнула носиком, з великих, широко розплющених очей викотились дві сльозини. Усі припасені заздалегідь слова несподівано вивітрились з голови, гіркий давкий клубок підступив до горла, і я, не попрощавшись, з силою розчахнув вхідні двері. Той день ніколи не зітреться з пам'яті...

Проводжав Ольгу до автобуса. Перед тим, заскочив до своєї кімнати. Помив руки, натягнув джинси, взяв кросівки.

- А ти непогано виглядаєш, - говорила Ольга. - Пострункішав, не горбишся, живіт не випинаєш. Може, і курити кинув?

- Кинув, - бадьоро відказав я, - свіже повітря, здоровий сон, ніяких тобі стресів. Щоранку - зарядка, холодний душ. Апетит, як у вовка, але з'їдаю тільки половину. Решту - загортаю у папір і несу своєму другові - псові Цигану.

- Це не тому, чорному, волохатому, що біля прохідної?

- Так, йому. Хороший пес, розумний, одна біда - сліпий. Спочатку начальство сердилось, мовляв, нащо я його привів, брудного, голодного, та ще й сліпого? Тепер звикло. Навіть директор інколи зупиняється, щоб погладити.

- І коли вже ти, Йване, станеш серйозною людиною? - відчула іронію в моєму голосі Ольга.

- Не віриш, що Петро Якович інколи гладить Цигана?

- Я не про собаку, я про твої дурні жарти й манеру розмовляти. Кидаєш словами туди-сюди, не збагнеш, жартуєш, чи кажеш серйозно? І це в сорок років, людина з вищою освітою! Людина, в якій були такі великі плани, наміри! Уяви собі - я зовсім не здивувалася, коли почула, що ти працюєш сторожем.

- Не сторожем, а слюсарем-сантехніком, - заперечив я, намагаючись говорити спокійно. - Сторожем на півставки, плюс тридцять п'ять карбованців до основної зарплати. Тебе неправильно інформували.

- Яка різниця сторожем, слюсарем? - мовила Ольга. - Але ж не начальником зміни, посаду якого тобі пропонували?! Я все знаю. Мало того, що від посади відмовився, ще й скандал учинив, начальника образив. А цей твій вибрик з слюсарем-сантехніком, втеча від сім'ї, від роботи. Таке може утнути тільки безвідповідальна особа.

Я ловлю на собі її серйозний пильний погляд, у грудях закипає глухе роздратування. Не може жити без повчань, зауважень, без постійних дорікань, навіть тепер. Важко зітхаю й кажу:

- Ага, безвідповідальна, такий вже вдався. Тобі цього не зрозуміти.

- Зітхай, зітхай, скоро будеш битися головою об стінку, і проситися назад, - пророче говорить колишня дружина, насуплює брови і твердо, непохитно, з впевненістю жінки, яка ніколи не кидає слів на вітер, додає:
- але я не пушу.

Цікаво, з якою метою ти сюди приїхала? Чи не натякнути на те, що час вертатись додому? Гадаєш: перебіситься чоловік, одумається і приповзе на колінах. Не врахувала, що все набагато складніше, ніж здається.

- До речі, - каже далі Ольга, - твоя мама надіслала меду і яблук. Ти батькам так і не написав, що ми розлучилися?

- Не написав. У мами хворе серце, не варто травмувати.

- Вона має скоро приїхати, що я їй скажу?

- Скажеш, поїхав у відрядження.

- А з медом, що робити?

- Їсти, що ще з ним можна робити?! Ти його любиш, та й Іванці смакує...

- Нам від тебе нічого не потрібно, - закопилує губу Ольга.

- Маємо всього досить. Соромно на очі людям показуватись.

Потрібно терміново переводити розмову на інше. Ще трохи і виникне сварка. Ольга заводилась з півоберта.

- Як тобі селище, пансіонат, сподобалися? - запитую я. - Курорт всесоюзного значення!

- Можна подумати, що я ніколи тут не була, - злісно відказує Ольга, і по хвилині, певно збагнувши, що сваритись не варто, тихо додає:

- Я у відрядження приїхала, тридцять кілометрів звідси.

- Надовго? - вихоплюється у мене. - Щось не пригадую, щоб за п'ятнадцять років ти хоч раз їздила у відрядження.

Вона червоніє, робить відверто зневажливу гримасу і спокійно відказує:

- Сьогодні їду назад. Оце одну справу владнаю і - на поїзд...

Перехожі чоловіки (і де їх стільки взялося, отих відпочиваючих?) пострілювали на Ольгу очима, озиралися услід. Ще б пак! Таку гарну жінку навіть у гарячі літні місяці сезону, коли усякого жіноцтва налітає сюди, наче у вулик бджіл, ще треба пошукати. В душі заворушився вогник ревностів, однак швидко згас, наштотхнувшись на холодну крижину згадок.

В автобусі Ольга сіла біля вікна. Сніп сонячних променів упав на вродливе, зосереджене лице. Уста міцно стиснені, великі темні очі повні смутку. Здається, ще трохи і вона заплаче. Мені стає чомусь шкода Ольги. Тихий, ніжний сум підступно обплутує мене, наче звуки чарівної флейти, серце тіпається, хочеться щось сказати хороше, приємне, я мовчу, і мабуть, очі таки видають мій стан, бо колишня дружина переможно всміхається і на її лице лягає вираз неприступної вищості.

Автобус рушає, я махаю на прощання рукою, але Ольга не відповідає. Горда, вона завше була шляхетно-гордою жінкою. Залізо-бетонна гордість, яку ніщо не змогло похитнути: ні час, ні доля, ні мій безглуздий вчинок... Звичайно, вона має рацію. Вчинити так може людина психічно ненормальна. Хоча зі психікою у мене все гаразд. Спеціально перевірявся у лікаря. Взагалі, після того, як відніс заяву на розлучення, ретельно обстежив своє здоров'я. Гадав, болячок маю усяких до дідька. Однак лікарі нічого серйозного не виявили.

День сьогодні гарний, сонячний. Теплий вітерець приємно лоскотав шию. З автовокзалу побрів навіпростець, бічною вуличкою. Далі стежкою через захищений туристами лісок, який виводив до нашого пансіонату.

Не треба було Ользі приїжджати, не треба ворухити минуле. Ні їй, ні мені від цього не полегшає. Уявив, як Ольга, приїхавши до міста, одразу приїде до матері. Уявив обличчя Ганни Михайлівни, закам'яніле, напружене, і німе запитання в очах: як він там, чи взявся за розум? Непутящий зять трапився, ох, непутящий, певно, думає вона. Аби знати раніше, як воно все повернеться. А ще злі язики сусідів – кинув доньку, і власна безсильність залагодити конфлікт. Ганна Михайлівна довго мовчала, не втручалася у наші з Ольгою стосунки, врешті і в неї терпець урвався. Пам'ятаю нашу розмову. Теща не підвищувала голосу, не звинувачувала мене у всіх гріхах, лише з докором глянула й розсудливо мовила:

– Бачиш, що ти з нею зробив?! – Вона кивнула у бік Ольги, яка сиділа на канапі й плакала. – Кому потрібне таке життя? Не виходить у вас, то не мучте одне одного.

– Знову винен? – злісно кинув я. – Не так повернувся, не те сказав, пізно прийшов – одразу істерика, плач! Затримався трохи, ну і що? Маю я право врешті-решт поговорити з товаришем, навіть випити чарку і прийти додому на півгодини пізніше?

– Яких півгодини?! Ти приплентався в одинадцятій! Совість у тебе є? А в якому вигляді прийшов? Від тебе на кілометр тхне перегаром! – втрутилася в розмову Ольга.

– В якому? Нормальному! З другом дитинства два роки не бачились. Посиділи трохи, випили по чарці, провів його на вокзал, – виправдовувався я. – Ти і так усіх моїх друзів порозгонила! Ніхто навіть у гості не приходить, бо знають – Ольга буде злитися, ходитиме набундючена, наче індик. Хіба це нормально ще, товариш приїхав у відрядження, а я його не можу запросити додому?

– У тебе жінка, дитина. Які можуть бути друзі?! У першу чергу про сім'ю треба дбати, – озвалася Ганна Михайлівна. – ось, що я тобі, Іване, скажу: або ти візьмешся за розум, або...

Вона не договорила, однак я усе зрозумів, і мабуть, тоді вперше подумав про розлучення...

Ліс скінчився, стежка бігла в долину, до річки, де за дерев'яним мостом виднівся наш пансіонат. Наш пансіонат... Як швидко я звик до цього слова, хоч минуло три місяці. Три місяці, і як круто змінилося мое життя! Тільки тепер нарешті почав дихати на повні груди. Усе, що було раніш, промайнуло, наче сон. Чорно-білий, безбарвний, порожній сон... А може, й не порожній. Не зміг помітити суттєве, важливе, не зміг вчасно зупинитись, подумати, повернути життя туди, куди потрібно. І тепер тішу себе думкою, навіюю, обманюю, що колись було погано, а зараз добре. Що живу з враженням, наче прийшов з фронту. Немає більше обстрілів важкої артилерії ні на роботі, ні вдома, немає постійних бомбардувань скаргами: в сусіда є, а в тебе нема. Ніхто тебе не смикає, не дорікає, не повчає, живеш і чиниш, як вважаєш за потрібне...

– Здоров, Іване, здоров, кажу! – Так замислився, що одразу й не почув від прохідної голос Сидора Прокоповича, сімдесяти дворічного пенсіонера, колишнього робітника лісгоспу, нині – працівника нашого пансіонату.

Сидір Прокопович поволі підвівся з лави, бадьоро й привітно простягнув руку. Привітавшись, поправив зелений, ще лісгоспівський кашкет і, хитрувато мружачи очі мовив:

- Бачу, ти дарма час не гаєш. Правильно! А то, один та один. Жіночка, я тобі скажу - на всі сто! Молоденька, двадцять літ, не більше.

- Тридцять шість, - уточнив я.

- Ніколи б не подумав, - здивувався старий.- І як вони вхитряються такими молодими бути? А ти - молодець, уже встиг і познайомитись! Гріх таку гарну жінку пускати одну на курорт. Гріх, ій-бо гріх! Моя стара бурчить, кидай, каже, Сидоре, пансіонат, та пильнуй ліпше город. Грушку-лимонку, що від дороги, цієї ночі геть-чисто обчистили. А з копиці сіна таке зробили, наче по ній усю ніч трактор їздив. Мало їм уже лісу, і по городах любляться. Я оце вчора ходив по гриби, за Яківець, там, де бурову вежу збудували, і застукав одну пару, п'ять метрів від дороги. Бачу, голі ноги...

Сидір Прокопович, якщо його вчасно не зупинити, буде теревенити півдня. Ох і любить старий побалакати! Покритикувати сучасну молодь, подискутувати про політику, переповісти цікаву статтю з газети. На лаві - купа свіжих газет, журнал «Огонек». Мабуть, ще не встиг прочитати, а то б він одразу, обзирнувшись довкола, чи ніхто не підслуховує, тихо й довірливо сказав би:

- Головного редактора посадять, ще трохи - і сяде, точно тобі кажу! Таке друкувати... і не боїться, чортяка! Якби років три-чотири тому, поклав би партійний квиток і до Сибіру б закримів. А тепер - перестройка.

Часу в мене було обмаль, зранку від директора одержав термінове завдання: у двох кімнатах третього корпусу поставити батареї водяного опалення. Я дав можливість Сидору Прокоповичу доказати про голі ноги, і для годиться, запитав:

- Де це ви бачили бурову вежу? Я три місяці тут, усі околиці обходив, і про бурову нічого не чув.

- Кілометрів шість звідси, ондечки, за тою горою, - старий показав рукою у бік Яківця. - Десять років тому отих веж було до дідька. Казали геологи, що в нас нафта є, але дуже глибоко. Тоді не змогли дістати, тепер знову приїхали. Але вже інші, ці газ шукають. Одну бурову збудували, на другу механізмів усяких понавозили. Ти ж на буровій працював, мусиш знати.

- Мав справу, - тихо сказав я. Згадувати про колишню роботу - як ніж у серце. Як-не-як - п'ятнадцять років віддав неспокійній роботі. П'ятнадцять років - і такий сумний фінал. Кинув бурову, влаштувався слюсарем-сантехніком. Здається, і працював непогано, і чинив по совісті, а все полетіло шкереберть. Чому піраміда, яку довго і старанно будував, у один мент розсипалася на дрібні шматки? І на думку спало слово: невдаха. Я - невдаха. Людина якій не поталанило в житті, яка не змогла пристосуватись до обставин і в результаті - зазнала поразки. Продовжувати розмову не хотілося. Зараз старий почне розпитувати, співчувати. - Гаразд, піду я, Прокоповичу, хлопці чекають. Після роботи поговоримо про бурову вежу. Розкажете, що ви бачили.

- Бувай, - буркнув старий, невдоволений, певно тим, що невдячний співрозмовник трапився, і знову всівся на лаву. Здійняв з голови зеленого кашкета, поклав його поруч себе. Блиснув на сонці жовтий лисий череп, а

на лобі виразно-червона смужечка від кашкета. Взяв покоробленими старістю пальцями журнал «Огонек».

Настрій був зіпсований Ольжин приїзд, балачка про буровиків. В душі заворушилися згадки. Неприємні згадки, наче холодний густий туман, заповнили свідомість. Невдаха, невдаха... Ні, невдахою себе я не вважаю. Чому ж тоді усе полетіло шкереберть?

2

Перше, що відчув, коли вийшов з кабінету шефа – полетшення. Наче тягар скинув з пліч. Дихати стало легше, прудкіше опрацювала думка. Як-не-як, переживав, хвилювався. Могло бути й гірше. Як я тоді показався б на очі Ользі, якби шеф сказав писати заяву на звільнення? Про догани вона нічого не знає, гадає, якщо чоловік працює день і ніч, у вихідні викликають на роботу першого, то цінують його, як вкрай потрібного для виробництва спеціаліста. Таких не звільняють, таким дають премії, грамоти, фото вішають на дошку пошани, такі швидко крокують угору по службових шаблях. Правда, не в нашому управлінні. У нас крокувати вгору надзвичайно важко. Будь ти здібним, розумним, сумлінним, але якщо не з оточення шефа, не кум, брат, сват Івана Івановича, чи Петра Петровича, то процес сходження для тебе надовго припиняється. Дослужишся до старшого інженера чи начальника зміни – гора. Далі – стоп, біг на місці, повторення пройденого. А, не дай Боже, спіткнешся, то так і будеш працювати до пенсії, ніхто про тебе не згадає, ніхто не простягне руку. Та й нащо начальникові тримати біля себе здібну, розумну людину? Яка б мислила інакше, мала свою думку і прагнула повернути колесо виробничого механізму в інший від шефа бік? Небезпечно, краще отих ініціативних та совісних тримати на віддалі.

Важко також влаштуватись до нас на роботу. Робітником – будь ласка, а інженером... Влаштовувався вісім років тому, знаю.

Відпрацювали ми з Ольгою п'ять років на Крайній Півночі після закінчення інституту, вирішили перебратись на материк. Іванка росла в діда і баби, сповнилося їй чотири роки, Ольга без доньки страшенно сумувала, сказала твердо: все, досить, більше на Північ не поїду. Пішов я шукати роботу в управління бурових робіт, де якраз розширяли штати, випадково довідався.

– Цибрак Іван Миколайович, працювали бурильником, майстром, старшим інженером, начальником зміни, – гортав мою трудову книжку тодішній головний інженер Сидорак, – щось прізвище ваше знайоме... Чи не ваш родич працює в обкомі партії?

– Ні, то однофамілець, – чесно зізнався. – Я – не тутешній, дружина моя з місцевих.

– А батьки іі хто?

– Тато працює на заводі, мати – домогосподарка.

– Ясно, – відказав головний інженер, – є в нас посада інженера технологічного відділу, але...

Сидорак примовк, звів на мене хитруваті очі. Вагається, чи потягну, подумав я, кожного й не візьмуть, хтозна який з тебе спеціаліст. Потім він додав:

- Але то не так просто. Треба... - Сидорак знову зробив паузу і глянув на мене теплим батьківським поглядом..

- З роботою я впораюсь, - наївно запевнив, не второпавши куди хилить головний інженер. - Працював два роки в технологічному старшим інженером і три роки на виробництві. Осі гляньте, яку мені характеристику дали.

Він довго вивчав папірець, комусь телефонував, радився, наводив якісь довідки, одне слово, зволикав і чекав, а я ніяк не міг зрозуміти, що йому врешті треба, яка одержана од мене інформація не влаштовує головного інженера. Нарешті Сидорак сказав:

- Зайдіть днів за десять. Начальник заборонив категорично приймати без нього інженерів. А начальник тепер - у відпустці.

Приходив не раз. Начальник направляв до головного інженера, головний інженер до начальника. Крутили, вертіли майже місяць. Я все гадав, що вони хочуть, навіщо такі формальності, адже не начальником відділу беруть, а звичайним рядовим інженером на скромненький окладом сто сорок карбованців у місяць. Уже й терпець у мене урвався, нерви не витримують, ледь не кричу: досить за ніс водити, кажіть, берете на роботу чи ні? Допоміг Петро Петрович, майбутній мій начальник - керівник технологічного відділу.

- Неподобство! Хто, хто, а ти нам якраз підходиш, - коротко кинув, завізував заяву, відніс до шефа.

Хлопці у відділі зустріли насторожено, розпитали: як і що, звідки приїхав, привітали з новим місцем роботи. Пізніше Володя Дейбук, він теж працював на Півночі начальником зміни, але перед тим, як потрапити у відділ, два роки гарував робітником вишкомонтажного цеху, узяв за лікоть і тихенько, щоб ніхто не почув, запитав:

- Іване, зізнавайся, скільки дав?

Я вибалушив на нього очі. Нарешті утямив, чому мене одразу не взяли на роботу.

- Ні, Володю, не дав і давати не буду.

Одного разу я давав... Добре пам'ятаю той випадок. Тоді ми прибули з Ольгою у відпустку, Іванці було три роки. Мали їхати втриьох до моря. Заболів у мене зуб, звернувся в стоматологічну поліклініку.

- Дивись, не осоромся, не забудь лікареві, коли запломбує зуба, дати десятку, - строго сказала Ольга.

- Я не вмію, - пригнічено промимрив, - ніколи не давав, Я навіть не знаю, як те робиться.

- У нас всі дають, це тобі не Крайня Північ. Учись давати, якщо хочеш навчитися жити. Звернеш у рурку і тихенько опустиш лікареві в кишеню. Головне - аби ніхто зі сторонніх не бачив.

- А якщо халат без кишені? - наївно запитав я.

- Не переживай, в них у всіх великі кишені. Чим кращий лікар, тим більша кишеня.

Лікарка була молода, симпатична. Я вертівся, у кріслі як дзига, мене тіпало, червінець пік пальці. Так не хвилювався ще ніколи. Піт скропив чоло. Роззирнувся довкола, наче злодій, витяг зім'яту асигнацію і хотів було вкинути, як повчала Ольга, у кишеню білого халату. Однак сталося непередбачене. Лікарка відреагувала на мій добродійний жест досить дивно: строго відвела руку, ще й висварила як школяра, котрий зеленого уявлена не має про правила хорошого тону. Мені стало соромно, вибачився, подякував, вибіг з кабінету, наче опльований, і відтоді вирішив твердо: нікому ніколи не давати. Краще нехай зуб болить, але щоб отак переживати, соромитись...

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=24637444&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.